

J. R. R.

TOLKIEN
BEOWULF

FORDÍTÁS ÉS KOMMENTÁR

Szerkesztette

CHRISTOPHER TOLKIEN

BEOWULF BALLADÁJA

voltam (de lehetséges, hogy a szöveg már évekkel azelőtt is létezett). Valószínűnek tartom, hogy amit akkor hallottam, az első változat, a *Beowulf és Grendel* lehetett.

Ezt a két verset, pontosabban egyazon vers két változatát apám ugyanazokkal a „törpe” betűkkel gépelte le, mint a *Beowulf*-fordítás „B” szövegét (lásd az 1. oldalon). Az első változat gépelt címe BEOWULF ÉS GRENDEL, az „I.” pedig tintával van fölé írva. A második változat gépelt címe csak BEOWULF, a „II.” és az „& A SZÖRNYEK” szintén tintával szerepel.

Hogy az I. változat a korábbi, amúgy is sejthető, de az is bizonyítja, hogy a hatodik szakasz első sorát (*Szárnyas hajó szállt víz felett*) apám később tintával arra javította, hogy *Arannyal telt hajó felett*. A sor ebben a formában a II. változat gépelt szövegének utolsó előtti szakaszában szerepel. A II. változat az I. több sorát megismétli, de sokban különbözik, és jóval hosszabb is, mivel Grendel anyjának történetét is elmeséli.

A balladákra a legkisebb utalást sem találtam apám írásaiban (kivéve a ceruzával írt „Beowulf” címet verseinek egy korai, gépelt listájában). A szövegek előtti oldalon azonban tintával írva ez áll: „Az új anyag gyarapodásának szakaszai a Beowulf balladájában.” Ezt a *Beowulf*-tanulmányok tudományos nyelvezetén megfogalmazott, szatirikus utalást a versek jelentőségére akkor írhatta, amikor már mindkét változat létezett.

Ezen az oldalon egy ceruzával írt megjegyzés is szerepel: „énekelve előadni”. Amint azt az Előszóban már említettem, emlékszem, hogy énekelte nekem a balladát az 1930-as évek elején, amikor hét-nyolc éves

BEOWULF BALLADÁJA

I.

Beowulf és Grendel

Grendel éjfél s hajnal között
a lápon át gázolva jött,
két szeme holdfényt tükrözött,
és hamar Heorotba ért.
Sötét völgy, fényes ablakok,
lesett, fülelt, lopakodott,
és átkozta Heorotot,
mert víg dal szállt és lant zenélt.

Hrothgar király trónján sirat
harminc legyilkolt dán urat,
kit Heorotból elragadt
Grendel, s most falja testüket.
Hajó suhan el hattyúként,
fehér tajték fut víz színén,
hajón egy sisakos legény,
ki Heorotba érkezett.

Beowulf lágy párnán aludt:
Grendel sötét tornácra jut,
ajtót felránt, vadul befut,
s Heorot őrért elrabolja.
Mint felriasztott hegyi medve,
Beowulf Grendelt letéperte,
karját, karmát kitépte rendre:
Heorotot a vér befolyta.

'Ecgtheow fia', a szörny kiáltott
halódva: 'ha fejem levágod,
kemény lesz majd halálos ágyad,
s nem marad kő kövön Heorotban!'
'Legyen hát kő az ágy s a párna,
hová lenyugszom utoljára!'
S Beowulf a fejet levágta,
azóta ott függ Heorotban.

Minden víg hős méhsert vedelt ott,
Hrothgar sok kincset egybe hordott,
több lovat, gyűrűt, büszke kardot
kapott a vitéz Heorotban.
Az égről a hold betekinte,
Beowulf ivott, s látta szinte,
hogy a szörny arca éjjelente
még be fog nézni Heorotba.

Arannyal telt hajó felett
vásznakra napfény nevetett,
fújtak víg, vad, szabad szelek,
Heorotból indult a gálya.
Partról üdvivalgás kísérte
hajóját, áldás szállt nevére,
de vissza többé sose tért e
földre, a heoroti tájra.

A szörny-fej a csarnokban lógott
s vigyorgott, míg dálnok dalolt ott,
s nem jöttek lángok, durva kardok,
és csend nem szállt le Heorotra.
Egy ősz fej, mire jött az aggkor,
kő ágyon kő párnára hajlott,
vérzett, bent méreg marta, s akkor
visszagondolt szép Heorotra.

II.

Beowulf és a szörnyek

Grendel éjfél s hajnal között
a lápon át gázolva jött,
két szeme holdfényt tükrözött,
és hamar Heorotba ért.
Sötét völgy, fényes ablakok,
lesett, fülelt, lopakodott,
és átkozta Heorotot,
hol víg dal szállt és lant zenélt.

Fény kihunyt, dal elhallgatott,
Grendel behatolt s falt nagyot,
a veres vér eláradott
Heorot padlatán s tova.
Ő lett a dánok réme, mert
elébe állni egy se mert,
a csarnokban széket emelt
magának: Heorot szörny-ura.

Hrothgar király trónján sirat
harminc legyilkolt hős urat,
kit dánok közül elragadt
Grendel, s most falja testüket.
Hajó suhan el hattyúként,
fehér tajték fut víz színén,
hajón egy sisakos legény,
ki a dán földre érkezett.

Lágy párnán Beowulf aludt:
Grendel sötét tornácra jut,
ajtót kitép, bőszen befut,
s Heorot órét elrabolja.

Mint hegyi medve felriasztva,
Beowulf Grendelt megakasztja,
karját és karmát leszakasztja:
Heorotot a vér befolyja.

Minden víg hős méhsert vedelt ott,
Hrothgar sok kincset egybehordott,
lovat, gyűrűt és büszke kardot
kapott tettéért Beowulf.
Sok dánt már meglepett az álom,
nem sejtették, hogy vészes árny jön,
hogy a fiáért bosszút álljon,
kit nemrég megölt Beowulf.

Lárma csitult, a fény apadt,
rémek anyja, a szörnyű vad
egy dánt süvöltve felragadt,
és már futott is Heorotból.
Mint árnyék hegyi ködre vetve,
hol szél csap le hangás berekre,
futott a rém-nő keseregve,
mert nem tért meg fia Heorotból.

De volt, aki követte őt
nyomon, a terhet cipelőt,
szirtfalig, hol lakott, a nőt,
míg hősök nyögtek Heorotban,
ment ködös, fagyos lápvidéken,
hol farkas vonyít a fenyéren,
sárkány-barlang mellett merészen
Heorottól messzi vadonban.

Fagyos víz partjai sivárak,
fák görbék, csupaszak az ágak,
minden víz-ér sötéten árad
alvadt vérétől dán uraknak.
Dörgés közt villám lángja pattan,
pokol-tűztől füstöl a katlan,
minden vicsorgó ördög ott van
csontjai közt a dán uraknak.

Szólta Beowulf: 'Jó társaim, már
ez az út csupán énreám vár.'
És a mély víz elnyelte immár,
hogy Heorotért bosszút álljon.
Páncélingét démoni karmok
mardosták, s a vízmélyi csarnok
zöld fényben úszva oly magas volt,
mint Heorot a fenti világon.

Barlang-ajtóban várt a rém,
vér volt karmán és foghegyén,
s több koponya padlókövén,
lábai előtt Beowulfnak.
A bős karom vértjébe mart,
torkából a szörny vért akart,
s egy csapástól eltört a kard,
mit Unferth adott Beowulfnak.

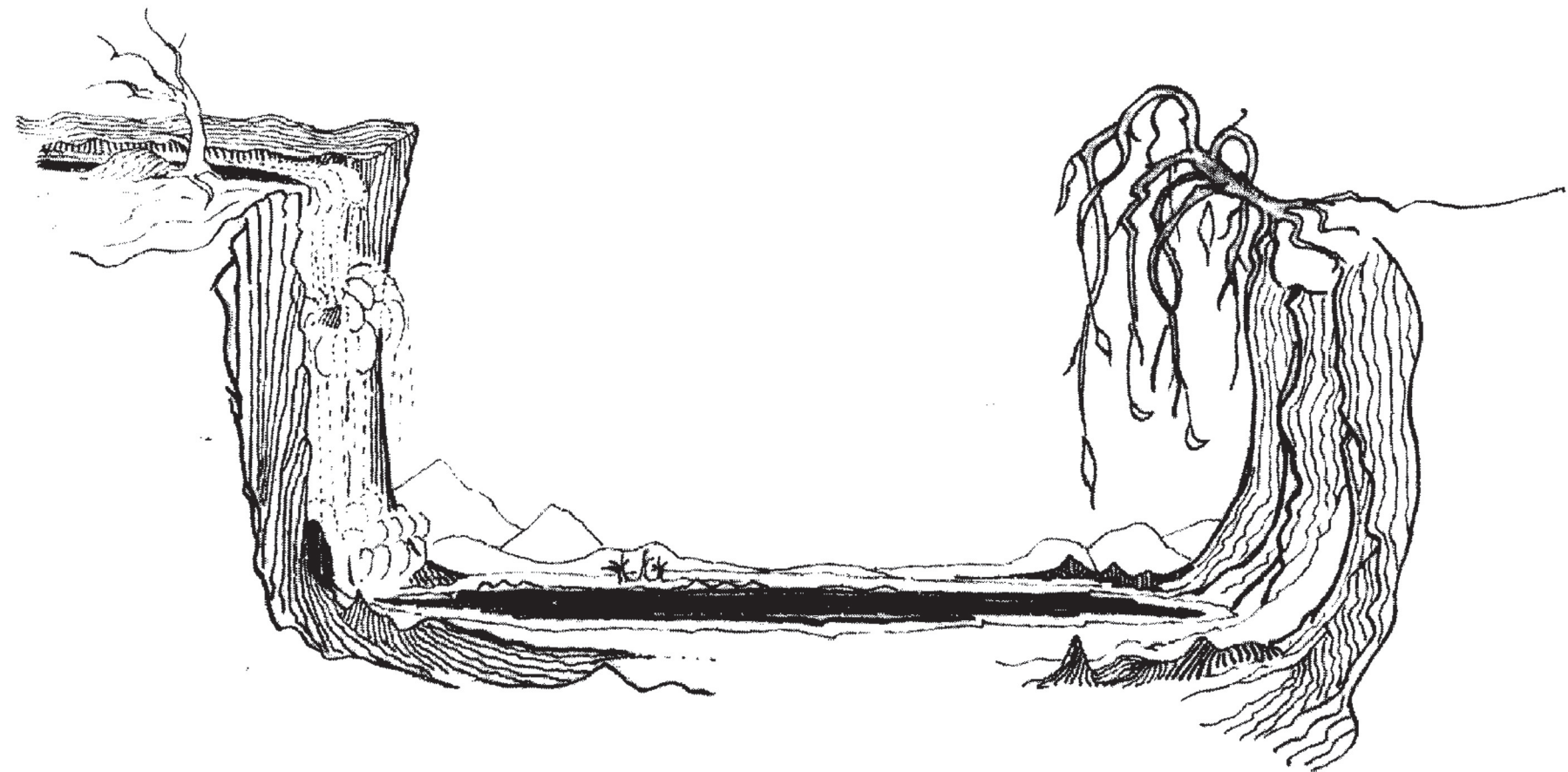
Közel volt a halál, azonban
nem messze tőle, csonthalomban
hevert Grendelnek teste holtan,
ki nem megy többé Heorotba.
Ott függött a barlang falán lám
egy nagy kard, óriás műve nyilván,
felkapta, sújtott, mint a villám –
ez se megy többé Heorotba!

'Ecgtheow fia', a rém kiáltott
halódva: 'ha fejem levágod,
kemény lesz majd halálos ágyad,
s végromlás csap le Dániára!'
'Legyen hát kő az ágy s a párna,
hová lenyugszom utoljára!'
S Beowulf a fejet levágta,
s magával vitte Dániába.

Minden víg hős méhsert védelt ott,
Hrothgar sok kincset egybe hordott,
de már nem volt a büszke kard ott,
mit Unferth hozott Heorotba.
Ablakon a hold betekinte,
Beowulf ivott, s látta szinte,
hogy a szörny arca éjjelente
még be fog nézni Heorotba.

Arannyal telt hajó felett
vásznakra napfény nevetett,
fújtak víg, vad, szabad szelek,
s Dániát elhagyta a gálya.
Partról üdvivalgás kísérte,
akit vitt, minden szó dicsérte,
de vissza többé sose tért e
kedves földre, szép Dániába

A szörny-fej a csarnokban lógott
s vigyorgott, míg dalnok dalolt ott,
s nem jöttek lángok, durva kardok,
és csend nem szállt le Heorotra.
Egy ősz fej, mire jött az aggkor,
kő ágyon kő párnára hajlott,
vérzett, bent méreg marta, s akkor
visszagondolt szép Heorotra.

ρῶου ρέητῦ φεῖτ